

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра біології, здоров'я людини та фізичної терапії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
**ВК 05 ОСНОВИ МЕДИЧНИХ ЗНАНЬ**

Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)  
Освітня програма «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)»

Психолого-природничий факультет

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «Основи медичних знань» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)».

Мова навчання: українська

Розробник: викл. Пономаренко В.Ю.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії

Протокол від ..... 2025 року №

Завідувач кафедри біології,  
здоров'я людини та фізичної терапії

Сяська І.О.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Робочу програму схвалено навчально - методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від ..... 2025 року №....

Голова навчально-методичної комісії  
психолого - природничого факультету

Трохимчук І.М.

♥Пономаренко, 2025 рік

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

| Найменування показників                                                    | Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень                                                                                      | Характеристика навчальної дисципліни |                       |
|----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|-----------------------|
|                                                                            |                                                                                                                                                       | денна форма навчання                 | заочна форма навчання |
| Кількість кредитів: 3,0                                                    | Галузь знань: 01 «Освіта / педагогіка»<br><br>Спеціальність: 014 «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)»<br><br>Освітній рівень: бакалаврський | Вибіркова                            |                       |
| Модулів: 3                                                                 |                                                                                                                                                       | Рік підготовки: 2                    |                       |
| Змістових модулів: 3                                                       |                                                                                                                                                       | Семестр:                             |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | 3-й                                  | 3-й                   |
| Індивідуальне науково-дослідне завдання: <b>Не передбачено</b>             |                                                                                                                                                       | Лекції: (год.)                       |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | 20                                   |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | Практичні (год):                     |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | 10                                   |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | Лабораторні: (год.)                  |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | -                                    |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | Самостійна робота: (год.)            |                       |
| Загальна кількість годин: 90                                               |                                                                                                                                                       | 60                                   |                       |
| Тижневих годин: <b>аудиторних – 4,0; самостійної роботи студента – 2,5</b> |                                                                                                                                                       | Індивідуальна робота: Не передбачено |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | Вид контролю:                        |                       |
|                                                                            |                                                                                                                                                       | Залік                                | Залік                 |

## 2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Мета** освітнього компонента «Основи медичних знань» — полягає у підготовці здобувачів вищої освіти до ознайомлення з теоретичними основами медицини, розуміння принципів здоров'я та захворювання, вивчення медичної термінології та понять, розвитку навичок критичного мислення та проблемного вирішення, а також розвитку навичок надання першої домедичної допомоги.

Освітній компонент «Основи медичних знань» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» має наступні основні **завдання**:

- Ознайомлення з основами медичних знань щодо підтримання здоров'я людини.
- Розуміння та інтерпретація медичної інформації: здобувачі вищої освіти навчаються розуміти медичну термінологію, а також аналізувати та інтерпретувати медичні дані та інформацію.
- Розвиток критичного мислення та аналітичних навичок: дисципліна сприяє формуванню вмінь критично мислити, аналізувати наукові дані та вирішувати проблеми, пов'язані з домедичною допомогою у повсякденному житті.
- Підготовка до практичної діяльності в галузі долікарської допомоги: студенти отримують основні знання та навички, які необхідні для подальшого вивчення та практичного застосування.
- Розвиток комунікативних навичок: дисципліна може сприяти розвитку навичок взаємодії з пацієнтами та колегами у професійній спільноті.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні набути таких **компетентностей**:

ЗК 07. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК 15. Здатність формувати в учнів позитивну мотивацію до здорового способу життя на основі розвитку життєвих навичок, здійснювати позакласну виховну роботу з питань формування, збереження і зміцнення здоров'я, профілактики шкідливих звичок, неінфекційних та соціально-небезпечних інфекційних хвороб.

### **3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ**

#### **Програмні результати навчання:**

ПРН 02. Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію та специфіку сімейних стосунків.

ПРН 13. Знає біологічну термінологію і номенклатуру, розуміє основні концепції, теорії та загальну структуру біологічної науки.

ПРН 14. Знає будову та основні функціональні особливості підтримання життєдіяльності живих організмів.

ПРН 16. Знає будову й функції організму людини, основи здорового способу життя.

**Очікувані результати навчання** з освітнього компонента «Основи медичних знань» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» можуть включати:

- демонструвати базові знання з анатомії, фізіології, патології та гігієни людини;

- #### 4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

## Лекція 10. ПМД при загрозливих для здоров'я і життєвих станах.

## 5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

| Назви змістових<br>модулів і тем                                                         | Кількість годин |              |    |     |         |     |              |              |    |         |             |         |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------------|----|-----|---------|-----|--------------|--------------|----|---------|-------------|---------|
|                                                                                          | Денна форма     |              |    |     |         |     | Заочна форма |              |    |         |             |         |
|                                                                                          | усьог<br>о      | в тому числі |    |     |         | інд | усьог<br>о   | в тому числі |    |         |             | ін<br>д |
|                                                                                          |                 | лек          | пр | лаб | са<br>м |     |              | ле<br>к      | пр | ла<br>б | с<br>а<br>м |         |
| Модуль 1                                                                                 |                 |              |    |     |         |     |              |              |    |         |             |         |
| Змістовний модуль 1. Здоров'я в освітньому середовищі та роль педагога в його збереженні |                 |              |    |     |         |     |              |              |    |         |             |         |

[illegible]

| <b>Змістовний модуль 3. Основи першої медичної допомоги</b>    |           |           |           |  |           |  |   |   |  |   |   |  |
|----------------------------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|--|-----------|--|---|---|--|---|---|--|
| Лекція 8. ПМД при кровотечах та інших травмах.                 | 10        | 2         | 2         |  | 6         |  |   |   |  |   |   |  |
| Лекція 9. ПМД при зупинці серцевої діяльності та дихання       | 10        | 2         | 2         |  | 6         |  |   |   |  |   |   |  |
| Лекція 10. ПМД при загрозливих для здоров'я і життєвих станах. | 8         | 2         |           |  | 6         |  |   |   |  |   |   |  |
| <b>Разом за змістовим модулем 3</b>                            | <b>28</b> | <b>6</b>  | <b>4</b>  |  | <b>18</b> |  |   |   |  |   |   |  |
| <b>Всього за модуль 3</b>                                      | <b>28</b> | <b>6</b>  | <b>4</b>  |  | <b>18</b> |  |   |   |  |   |   |  |
| <b>ВСЬОГО</b>                                                  | <b>90</b> | <b>20</b> | <b>10</b> |  | <b>60</b> |  | - | - |  | - | - |  |

## 6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Не передбачено

## 7. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

| № з/п                                                                                           | Назви теми                                                                                        | Кількість годин |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| <b>Змістовний модуль 1. Здоров'я в освітньому середовищі та роль педагога в його збереженні</b> |                                                                                                   |                 |
| 1                                                                                               | Аналіз компонентів здоров'я та визначення факторів ризику для учнів шкільного віку.               | 2               |
| 2                                                                                               | Оцінка санітарно-гігієнічних умов у шкільному класі (модель).                                     | 2               |
|                                                                                                 | <b>Всього за модуль</b>                                                                           | <b>4</b>        |
| <b>Змістовний модуль 2. Хвороби та їх профілактика</b>                                          |                                                                                                   |                 |
| 3                                                                                               | Профілактика поширених інфекційних та соматичних захворювань.                                     | 2               |
|                                                                                                 | <b>Всього за модуль</b>                                                                           | <b>2</b>        |
| <b>Змістовний модуль 3. Основи першої медичної допомоги</b>                                     |                                                                                                   |                 |
| 4                                                                                               | Відпрацювання навичок першої допомоги при критичних кровотечах.                                   | 2               |
| 5                                                                                               | Алгоритм дій при невідкладних станах: втрата свідомості, серцева зупинка, дихальна недостатність. | 2               |
|                                                                                                 | <b>Всього за модуль</b>                                                                           | <b>4</b>        |

|  |               |           |
|--|---------------|-----------|
|  | <b>ВСЬОГО</b> | <b>10</b> |
|--|---------------|-----------|

## 8. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Не передбачено

## 9. САМОСТІЙНА РОБОТА

| № з/п | Назва теми                                                                                                | Кількість годин |
|-------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1     | Формування культури здоров'я у дітей шкільного віку: роль вчителя та родини                               | 4               |
| 2     | Психосоціальні чинники, що впливають на здоров'я учнів: стрес, булінг, адаптація                          | 4               |
| 3     | Гігієна розумової праці школяра: сучасні підходи в педагогіці здоров'я                                    | 4               |
| 4     | Профілактика захворювань органів зору і постви в освітньому процесі                                       | 4               |
| 5     | Вакцинація як елемент захисту дитячого організму: педагогічні аспекти інформування батьків і дітей        | 4               |
| 6     | Актуальні інфекційні загрози в школі: профілактика, інформування, реагування                              | 4               |
| 7     | Особливості роботи з учнями, які мають хронічні захворювання (діабет, епілепсія, бронхіальна астма)       | 4               |
| 8     | Групи здоров'я у дітей: характеристика, педагогічні завдання та адаптація освітнього процесу              | 4               |
| 9     | Профілактика захворювань органів дихання в дитячому колективі: роль вчителя                               | 4               |
| 10    | Синдром професійного вигорання вчителя: способи самопомоги та профілактики                                | 4               |
| 11    | Перші ознаки невідкладних станів у дітей: як діяти педагогу до приїзду лікаря                             | 4               |
| 12    | Алгоритм дій вчителя при травмах, втраті свідомості, алергічних реакціях у школі                          | 6               |
| 13    | Здоров'я в освітньому середовищі в умовах воєнного стану: виклики та рішення                              | 6               |
| 14    | Використання інтерактивних методів навчання здоров'язбереження у школі (тренінги, ігрові вправи, проєкти) | 4               |

|  |              |           |
|--|--------------|-----------|
|  | <b>Разом</b> | <b>60</b> |
|--|--------------|-----------|

## 10. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Не передбачено

## 11. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.

МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 –практичний метод (лабораторні заняття);

МН3 –наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анутовання, рецензування, складання реферату);

МН5 –відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 –самостійна робота (розв'язання завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

## 12. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ.

МО2 –усне або письмове опитування;

МО3 – колоквиум

МО4 –тестування;

МО5 – командні проєкти;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист лабораторних робіт;

МО10- залік

## 13. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ:

- залік;
- модульний контроль;
- тести;
- виконання практичних робіт;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

## Види та методи навчання і оцінювання

| Код компетентності (згідно ОПП) | Назва компетентності | Код програмного результату навчання | Назва програмного результату навчання | Методи навчання | Методи оцінювання результатів навчання |
|---------------------------------|----------------------|-------------------------------------|---------------------------------------|-----------------|----------------------------------------|
| ЗК 07.                          | Здатність            | ПРН 02;                             | Знас                                  | МН              | МО 1,4,5,7,                            |

|        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                    |                                                                                                                                                                                                                                                |                |                  |
|--------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|------------------|
|        | застосовувати знання у практичних ситуаціях.                                                                                                                                                                                                                                                          | ПРН 13.            | закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію та специфіку сімейних стосунків;<br><br>Знає біологічну термінологію і номенклатуру, розуміє основні концепції, теорії та загальну структуру біологічної науки. | 1,2,3,5,6.     | 8.               |
| ФК 15. | Здатність формувати в учнів позитивну мотивацію до здорового способу життя на основі розвитку життєвих навичок, здійснювати позакласну виховну роботу з питань формування, збереження і зміцнення здоров'я, профілактики шкідливих звичок, неінфекційних та соціально-небезпечних інфекційних хвороб. | ПРН 14;<br>ПРН 16. | Знає будову та основні функціональні особливості підтримання життєдіяльності живих організмів;<br><br>Знає будову й функції організму людини, основи здорового способу життя.                                                                  | МН<br>1,3,4,5. | МО<br>2,4,6,7,8. |

#### 14. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти РДГУ за такими рівнями та критеріями:

| Суми балів за 100-бальною шкалою | Оцінка в ЄКТС | Значення оцінки ЄКТС | Критерії оцінювання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Рівень компетентності                 | Оцінка за національною шкалою |            |
|----------------------------------|---------------|----------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------|------------|
|                                  |               |                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                       | екзамен                       | залік      |
| 90-100                           | A             | відмінно             | здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності | Високий (творчий)                     | відмінно                      | зараховано |
| 82-89                            | B             | добре                | здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна                                                                                                                 | Достатній (конструктивно-варіативний) | добре                         |            |
| 74-81                            | C             | добре                | здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок                                               |                                       |                               |            |
| 64-73                            | D             | задовільно           | здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих                                                                                     | Середній (репродуктивний)             | задовільно                    |            |

|       |    |                                                                      |                                                                                                                                            |                                     |              |               |
|-------|----|----------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|--------------|---------------|
| 60-63 | Е  | задовільно                                                           | здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні |                                     |              |               |
| 35-59 | FX | Незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю | здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу                 | Низький (рецептивно - продуктивний) | Незадовільно | не зараховано |
| 1-34  | F  | Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни           | здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів            | Низький (рецептивно - продуктивний) | Незадовільно | не зараховано |

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювальні форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи; оцінка (бали) за виконання практичних завдань; оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

## 15. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

*Модулі 1 – 3 (залік)*

| Поточне тестування та самостійна робота, кількість балів |    |                    | Підсумковий контроль (залік) | Сума |     |
|----------------------------------------------------------|----|--------------------|------------------------------|------|-----|
| Модуль 1                                                 |    | Модуль 2           |                              | 25   | 100 |
| Змістовий модуль 1                                       |    | Змістовий модуль 2 |                              |      |     |
| T1                                                       | T2 | T3                 |                              |      |     |
| 15                                                       | 15 | 15                 |                              |      |     |
| Модуль 3                                                 |    |                    |                              |      |     |
| Змістовий модуль 3                                       |    |                    |                              |      |     |

|    |    |  |  |
|----|----|--|--|
| T4 | T5 |  |  |
| 15 | 15 |  |  |

### Оцінювання за видами діяльності

| № з.п.       | Вид навчальної діяльності                                                   | Оціночні бали | Кількість балів |
|--------------|-----------------------------------------------------------------------------|---------------|-----------------|
|              | Змістовий модуль 1                                                          |               |                 |
| T1           | Виконання завдань практичної роботи<br>Виконання завдань самостійної роботи | 13<br>2       | 15              |
| T2           | Виконання завдань практичної роботи<br>Виконання завдань самостійної роботи | 13<br>2       | 15              |
|              | Змістовий модуль 2                                                          |               |                 |
| T3           | Виконання завдань практичної роботи<br>Виконання завдань самостійної роботи | 13<br>2       | 15              |
|              | Змістовий модуль 3                                                          |               |                 |
| T4           | Виконання завдань практичної роботи<br>Виконання завдань самостійної роботи | 13<br>2       | 15              |
| T5           | Виконання завдань практичної роботи<br>Виконання завдань самостійної роботи | 13<br>2       | 15              |
|              | <b>Залік</b>                                                                | 25            | 25              |
| <b>Разом</b> |                                                                             | <b>100</b>    |                 |

## 16. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Самостійна робота студентів над теоретичним та практичним матеріалом навчальної дисципліни здійснюється в таких формах:

- вивчення теоретичного матеріалу, що викладений на лекційних заняттях та призначеного для самостійного опрацювання;
- індивідуальне та групове виконання навчальних завдань, розв'язування евристичних задач із реальної предметної області.

В якості навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів використовується базова та додаткова література з дисципліни, інтернет-ресурси, матеріал лекцій, методичні рекомендації для виконання завдань лабораторних робіт, ілюстративні матеріали, відеофільми.

## 17. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначте поняття здоров'я та охарактеризуйте його основні компоненти.

2. Які основні фактори впливають на здоров'я учнів у шкільному середовищі?
3. Опишіть основні санітарно-гігієнічні вимоги до навчального приміщення.
4. Яка роль учителя у збереженні та зміцненні здоров'я школярів?
5. Як правильно організувати робоче місце учня для збереження зорового здоров'я?
6. Які основні принципи організації здоров'язбережувального середовища в школі?
7. Як можна інтегрувати теми здоров'я в навчальний процес з біології та інших предметів?
8. Що включає психолого-медико-педагогічний супровід учнів з хронічними захворюваннями?
9. Поясніть поняття нозології та основні класи патологій.
10. Які основні функції імунної системи в організмі людини?
11. Назвіть основні способи профілактики інфекційних захворювань у дитячому колективі.
12. Охарактеризуйте особливості соматичних хвороб основних систем органів (серцево-судинної, дихальної, травної).
13. Які педагогічні підходи використовуються для роботи з дітьми, що мають соматичні захворювання?
14. Які види кровотеч бувають і як надавати домедичну допомогу при кожному з них?
15. Опишіть основні етапи надання першої медичної допомоги при зупинці серцевої діяльності.
16. Як правильно діяти при втраті свідомості у школяра?
17. Які основні принципи допомоги при опіках і переломах?
18. Наведіть приклади невідкладних станів, що потребують негайного втручання

## **18. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

### **Основна література:**

1. Основи медичних знань: Підручник. Валецька Р.О. / - Луцьк: Видавництво «Волинська книга», 2007.- 285 с.
2. Невідкладна само- і взаємодопомога при загрозливих для життя станах: Навчальний посібник / Головка О.Ф., Плахтій П.Д. - Кам'янець - Подільський: КП Інформаційний вид відділ , 2004. - 76 с.
3. Основи медичних знань: Навчальний посібник. Плахтій П.Д , Зарицький О.М., А.С. Соколенко/ — Кам'янець — Подільський : Видавництво «Волинська книга», 2010- 105 с.

### **Додаткова література:**

1. Безпека життєдіяльності в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. За

ред. Д.П. Плахтія - Кам'янець - Подільський.: Абетка, 2006. - 256с.

2. Невідкладна само- і взаємодопомога при загрозових для життя станах:  
Навчальний посібник / Головка О.Ф., Плахтій П.Д. - Кам'янець - Подільський:  
КП Інформаційний вид відділ , 2004. - 76 с.

### **19. Інформаційні (інтернет) ресурси**

Як надавати першу домедичну допомогу: легка покрокова інструкція  
<https://www.youtube.com/watch?v=EfnpLUcALps&t=822s>